

„Vienaudžu savstarpējā vardarbība un tās mazināšanas iespējas”

**Daina Dziļuma
2014**

Kas ir vienaudžu savstarpējā vardarbība jeb mobings (angļu v.- *to mob, bullying*)?

Vienaudžu savstarpējā vardarbība veidojas, kad viena vai vairākas personas ilgākā laika periodā tiek pakļautas sistemātiskai, negatīvai rīcībai un attieksmei no līdzcilvēku puses (Olweus, 1991).

Bērns cieš no vienaudžu savstarpējās vardarbības tad, ja viņš ir atkārtoti laika gaitā pakļauts negatīvām darbībām no viena vai vairāku citu bērnu puses. (Olweus, 1991).

Vienaudžu savstarpējā vardarbība ir mērķtiecīga un apzināta sistemātiska spēka un varas pielietošana (Smith, 1994).

Vienaudžu savstarpējās vardarbības iedalījums:

- fiziskā,
- verbālā,
- izstumšanas (jeb klusuma) vienaudžu savstarpējā vardarbība,
- izmantojot tehnoloģijas.

Kā un kāpēc rodas vienaudžu savstarpējā vardarbība?

Vienaudžu savstarpējā vardarbība ir **cīņa par varu un statusu** kolektīvā. Pazemojot vienaudzi, bērns iegūst ievērību, iespējams rada bailes citos bērnos, tā gūstot respektu un varu, kas nav gūta pozitīvā vai demokrātiskā veidā.

Vienaudžu savstarpējās vardarbības upura riska faktori:

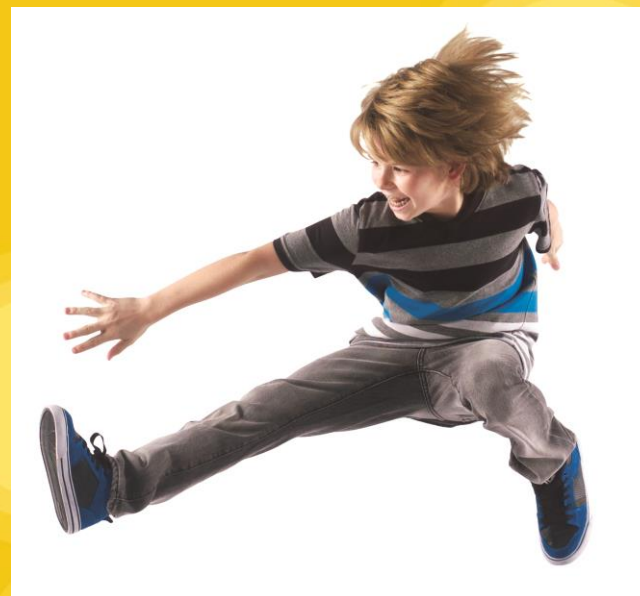
- atšķirīgs ārējais izskats,
- jūtīgs, kluss, kautrīgs un mierīgs bērns,
- bērns ar zemu pašvērtējumu,
- bērni, kam ir grūtības „likt robežas” pret citu bērnu uzvedību/attieksmi,
- bērni kas izvairās no strīdiem un sadursmēm,
- bērni, kam nav daudz draugu,
- zēni, kas ir fiziski vājāki.

Šie bērni **biežāk** nekā citi kļūst par vienaudžu savstarpējās vardarbības upuriem.

Vienaudžu savstarpējās vardarbības veicēja pazīmes un riska faktori:

- agresīva izturēšanās pret apkārtējiem- gan pieaugušajiem, gan bērniem,
- pozitīva attieksme pret fiziska spēka pielietošanu, sišana, grūšana, reti izjūt bailes vai nedrošību,
- ir vajadzība dominēt (valdīt) pār citiem cilvēkiem,
- ieņem līdera pozīcijas, ir populārāks/-a nekā upuris bērnu vidū,
- augstās domās par sevi,
- bērni, kas, iespējams, mājās izjūt šādu attieksmi pret sevi.

Kādas ir vienaudžu savstarpējās vardarbības sekas?

- vairāk negatīvu domu par sevi, vainas izjūta, zems pašvērtējums,
- bailes, koncentrēšanās spēju mazināšanās, var pazemināties sekmes mācībās, sākt kavēt stundas, neapmeklēt skolu,
- dažādi fiziskie simptomi,
- saskarsmes grūtības, neuzticība cilvēkiem, problēmas veidot attiecības,
- izjutot vienaudžu savstarpējo vardarbību ilgākā laika posmā, upuriem var rasties depresija,
- negatīvās emocijas un atbalsta trūkums var izraisīt bērnos domas par pašnāvību vai pat pašnāvības mēģinājumus.

Izglītības iestāde vienaudžu savstarpējo vardarbību var novērst vairākos līmeņos:

- **pozitīvas vides veidošana**, kas veicinātu pozitīvu savstarpējo attiecību veidošanos bērnu vidū,
- **vienaudžu savstarpējās vardarbības rašanās novēršana** - aktivitātes un darbības, kas tieši vērstas, lai nepieļautu vardarbības veidošanos bērnu vidū,
- **vienaudžu savstarpējās vardarbības atklāšana** - aktivitātes, lai apzinātu situāciju un atklātu vardarbības gadījumus,
- **darbs ar akūtiem vardarbības gadījumiem** - darbības, ko veic, kad ir atklāts konkrēts gadījums.

Pozitīvas vides veidošana:

Fiziskās vides veidošana:

- aktivitātes starpbrīžos,
- drošas telpas,
- atpūtas telpa,
- ārpusklašu aktivitātes.

Pozitīvas psiholoģiskās vides veidošana:

- izglītojošas aktivitātes/diskusijas par toleranci, iecietību,
- grupu vienojošas aktivitātes,
- darbs grupās jeb komandās,
- aktivitātes, kas rada labu noskaņojumu un pozitīvas emocijas bērnu vidū,
- izglītības iestādes līmenī grupu vienojošas aktivitātes (vajadzētu veicināt skolotāja un bērna attiecību veidošanos),
- nekonkurējoša/demokrātiska vide.

Aktivitātes, kas mazina vienaudžu savstarpējās vardarbības gadījumu rašanos:

- Vienošanās ar bērniem,
- Skolotāju/pieaugušā cilvēka attieksme- „šeit tā nejoko”,
- Nepieļaut negatīvus komentārus, apsūkāšanos,
- bērnu uzraudzība starpbrīžu laikā,
- Jaunpienācēju integrācija,
- Organizēt bērnu dalīšanos pāros, komandās,
- Izvairīties no aktivitātēm, kurās iesaistīti lieli finansiālie līdzekļi.

Vienaudžu savstarpējās vardarbības atklāšana:

Lai izglītības iestāde varētu cīnīties ar vienaudžu savstarpējo vardarbību bērnu vidū, ir jāapzina, cik bērnu katrā konkrētajā skolā vai bērnudārzā cieš no tās un kāda veida vardarbība ir sastopama:

- Anonīmas aptaujas bērnudārzā/klasē/skolā,
- Skolotāju novērojumi stundu un starpbrīžu laikā,
- Kluso un kautrīgo bērnu novērošana,
- Diskusijas, sarunas ar bērniem,
- Vecāku ziņojumi un jautājumi,
- Izveidotā „Uzticības kastīte” ziņojumiem.

Darbs ar akūtiem vienaudžu savstarpējās vardarbības gadījumiem:

- **individuāla saruna** ar vardarbības upuri un ar vardarbības veicēju,
- **individuālo sarunu atkārtojums** ar visiem iesaistītajiem tuvāko dienu laikā,
- **vecāku iesaistīšana** (atkarīgs no ilguma, smaguma pakāpes),
- **atbalsta sniegšana** gan vardarbībā cietušajam, gan vardarbības veicējam.

Sociālo prasmju, empātijas attīstība:

- izmēģina dažādas metodes, lai mierinātu citus (2-3g.v.),
- sāk saprast, ka arī citiem ir savas domas un jūtas,
- sadarbojas ar citiem bērniem, lai sasniegtu mērķi (3-4g.v.),
- uzlabojas spēja uz klausīt citus,
- arvien labāk spēj mierināt citus,
- spēj domāt, pirms reaģēt (4-6g.v.),
- saprot, ka par kādu notikumu vai cilvēku viņam var būt dalītas emocijas

Sociālās kompetences nozīme bērna attīstībā

Emocionālais stāvoklis

Individuālo spēju attīstība

Saskarsme ar vienaudžiem

Pašvērtējums

Sekmes mācībās

Paldies par uzmanību!

